



**יישום התאמות בדרכי היבחנות  
בבחינות הבגרות  
לתלמידים עם לקויות למידה והפרעת קשב**

## כתבו, ליקטו וערכו:

**לילי טלדן** - מפקחת, ממונה על מערך האבחון וההתאמות, אגף לקויות למידה והפרעת קשב, שפ"י  
**נעמי חי-וישנבסקי** - מדריכה ארצית באגף לקויות למידה והפרעת קשב - מרכזת ניהול מידע וטכנולוגיה מתקדמת  
הננו להוקיר ולהודות על הקשר המפרה בין צוות האגף ללקויות למידה והפרעת קשב לגורמים נוספים, שנתנו ביחד את הדעת וסייעו בהכנת החוברת:

## סיוע בכתובה:

**דליה בן ארצי** - מדריכה ארצית באגף לקויות למידה והפרעת קשב - מענה לפניית הציבור, בתי ספר ומחוזות

## קראו והגיבו:

### אגף לקויות למידה והפרעת קשב, שפ"י:

**דני ז'ורנו** - מנהלת האגף  
**שלומית אברהם** - מפקחת, ממונה על פיתוח מקצועי ומערך ההכשרה  
**הילי שמיר** - רכזת התחום הפדגוגי  
**מיכל זמורה היימן** - אחראית על פיתוח ויישום התוכנית "מלקויות ללמידה"  
**דלית מישאל** - מדריכה ארצית - מרכזת טיפול באוכלוסיות מיוחדות ופיתוח המערכת האינטרנטית  
**בנצי רבי, הדסה פרידנזון, טל אשר, טלילה צור, יונית סחייק, לינדה אטיאס** - מדריכים מרכזים מחזיים  
**יעל אבן חן, שרון לפידות** - מדריכות מחוזיות

### פורום פסיכו דיאגנוסטיקה, אגף פסיכולוגיה:

**צביקה יערי** - מדריך בפסיכולוגיה חינוכית, יו"ר הפורום  
**סנדרה קצור** - מדריכה בפסיכולוגיה חינוכית

### אגף הבחינות:

**דויד גל** - מנהל האגף  
**חיה מאור** - סגנית מנהל אגף הבחינות  
**אהובה סייזוף** - מנהלת תחום אוכלוסיות מיוחדות

### מזכירות פדגוגית, אגף שפות:

**תומר בוזמן** - מפמ"ר לשון

### אגף חינוך על יסודי:

**שפרה סטרוסקי** - ממונה עבודות גמר

### עדכון מסמך תשפ"ב, מאי 2022:

**לילי טלדן** - מפקחת, ממונה על מערך האבחון וההתאמות, אגף לקויות למידה והפרעת קשב, שפ"י  
**ליאת ברוך** - מדריכה ארצית ביחידה למערך האבחון וההתאמות, אגף לקויות למידה והפרעת קשב

בשנים האחרונות משרד החינוך חרט על דגלו את הכלת השונה והתאמת ההוראה והלמידה לאוכלוסייה עם צרכים שונים. התאמות בדרכי היבחנות מהוות שלב נוסף ברצף ההתערבויות בהתאמות בדרכי הוראה, למידה והיבחנות.

המידע על ההתאמות בדרכי ההיבחנות לתלמידים עם לקות למידה או הפרעת קשב מבוסס על אינטגרציה של ידע מחקרי, תהליכי אבחון, בדיקת התפקוד היום יומי במציאות משתנה ובהבנה של נסיבות התלמיד עם לקות הלמידה או הפרעת הקשב, שאינן מאפשרות לו להביע את הידע שרכש במהלך לימודיו.

חוברת זו בנושא יישום ההתאמות בדרכי ההיבחנות לקראת מבחני הבגרות, מוגשת לכל צוותי החינוך העוסקים בעבודה החינוכית החשובה ורחבת היריעה, הכוללת אוכלוסייה הטרוגנית ושונות רבה ובכללם תלמידים עם לקות למידה.

מסמך זה נוסף למסמכים חשובים שפרסם האגף בשנים האחרונות ומהווים ביחד חומר מסייע לאיתור, טיפול ויישום:

[התאמות בדרכי היבחנות לתלמידים עם לקויות למידה והפרעת קשב הנבחנים בשנת הלימודים תשפ"ג](#)

[מסמך מדיניות מפורט: התאמות על רצף הלמידה וההיבחנות לתלמידים עם לקויות למידה והפרעת קשב בחינוך הרגיל](#)

[חוברת מלקויות ללמידה: התכנית המערכתית לטיפול בתלמידים עם לקויות למידה והפרעת קשב](#)

[מודל התגובה להתערבות: על איתור, הערכה והתערבות בהיבטים לימודיים ופסיכופדגוגיים במסגרת התכנית מ"לקויות ללמידה"](#)

[כשלקות למידה והפרעת קשב פוגשות את הלמידה המקוונת מרחוק](#)

[רואים ומעריכים גם מרחוק את התלמידים עם לקויות למידה והקשב](#)

בחוברת זו איגדנו בעבורכם מידע חיוני מתוך הנחיות שפורסמו בשנים האחרונות, לצד ידע שהתגבש מההתנסות בשדה ("התורה שבעל פה"). אנו תקווה כי התהליך המפורט יהיה לעזר בבדיקה מקיפה של נחיצות ההתאמות בדרכי ההיבחנות, טרם ההחלטה לאשרן בוועדה הבית ספרית או בהמלצה להגשה לוועדה המחוזית.

לאחר אישור ההתאמות בדרכי ההיבחנות בוועדות השונות (בית ספרית/מחוזית/ערר/חריגים/מערך מ"ל), חשוב שצוות בית הספר יתייחס באופן מעמיק ונרחב לאופן יישומן והתרגול היום יומי, עוד בטרם מבחני הבגרות.

ההצלחה בשימושן של התאמות אלה תלויה במידה רבה בבדיקה מעמיקה ומקיפה והתערבות מתאימה, לצד תרגולן עם התלמידים הזקוקים להן.

אנו תקווה שחוברת זו, לצד מסמכי מדיניות קודמים, תשמש מקור לחשיבה, בדיקה ועשייה.

**דני ז'ורנו**

מנהלת אגף לקויות למידה והפרעת קשב

**לילי טלדן**

ממונה על מערך האבחון וההתאמות באגף

# התאמות בדרכי היבחנות בבחינות הבגרות: רקע, הגדרות ואופן יישום

התאמות בדרכי ההיבחנות לתלמידים עם לקויות למידה והפרעת קשב נועדו לפצות על קשיים ממקור נוירולוגי, הגורמים להפרעת למידה שאינה מאפשרת את הבעת הידע הקיים. ההתאמות מאפשרות לתלמידים אלו לעקוף את תחומי הקושי ללא המגבלות הנובעות מהלקות ולתת ביטוי הולם לידע שרכשו. אלה ייעשו באמצעות שינויים בתנאי ההיבחנות הסטנדרטיים, המסירים מאפיינים שאינם רלוונטיים להערכת הידע של התלמידים, אך מהווים מכשול בביטוי הידע. **חשוב לזכור כי ההתאמות בבחינות הבגרות יינתנו רק לאחר רצף התערבויות חינוכיות הניתנות לתלמידים עם לקות למידה וקשב במסגרת בית הספר ומהוות את השלב האחרון בתוכנית ההתערבות.** מסמך זה נועד לשמש את צוותי החינוך בתהליך ההערכה של תלמידים עם לקויות למידה והפרעת קשב, לאחר התערבות ממושכת, במסייעת בבדיקת נחיצות ההתאמות בדרכי ההיבחנות ואת מידת תרומתן להבעת הידע שרכשו, לקראת הגשתם לדיון בוועדה הבית ספרית/המחוזית, ואת אופן יישומן לאחר אישורן בוועדות השונות.

## האם ההתאמות נחוצות?

בדיקת נחיצות ההתאמות מהווה חלק מהמעקב המקיף אחר רמת התפקוד והביצוע של התלמיד טרם הגשתו לדיון בוועדת התאמה. אם לפני הבדיקה המורה מתלבט בנוגע להתאמה, מומלץ להיוועץ עם מורים נוספים על תפקודו של התלמיד במקצועות הלימוד השונים ולעקוב אחר בחינות נוספות.

כאשר ניתן להצביע על **פערים משמעותיים ברמת התפקוד והביצוע** של התלמיד, עלינו לנסות לשער את מקורם של הפערים האלו באמצעות שאלות, דיון ורפלקציה לגבי ההשערה. אם **נמצא שהידע אכן קיים**, שזוהו נקודות החוזק, שהתלמיד עבר **התערבות** על פי משוב ובקרה, **שנשלל מקור אחר** המעכב את הבעת הידע.

בדיקת התאמה מרמה מתקדמת תיעשה רק כאשר הוכח כי הידע הנרכש לא בא לידי ביטוי גם בשימוש בהתאמות מרמה נמוכה.

כשכל התנאים הללו מתקיימים יש לכתוב המלצה **ולגבות ולתעד** אותה בדוגמאות מעבודות וממבחנים של התלמיד. בתהליך זה חשובה ההסכמה בין רוב הצוות החינוכי בדבר נחיצות ההתאמה, קרי, הסכמה שהתלמיד לא יוכל להגיע להישגים ללא שימוש בהתאמה.

יש לבצע את הבדיקה טרם ההמלצה וקבלת ההחלטה על פי הפירוט הבא:

1. המורה יכתוב את חוות דעתו העולה מבדיקת המבחנים והכרתו את התלמיד המגובים בעדויות.
  2. **המבחנים המשויים** - מבחנים זהים: מבחן רגיל ומבחן שהתקיים עם התאמות בדרכי היבחנות. את הבחינה המשווה יש לבצע מייד לאחר הבחינה בכתב על מנת שהתלמיד לא יצטרך להתכונן שוב לבחינה. יש להתייחס לבדיקת הפער בהישגים עם התאמות וללא התאמות באופן מעמיק ומפורט, תוך התייחסות להבדלים בין שני המצבים בהיבט של איכות התשובה ברמת התוכן והמיומנות, ולא רק לפער המספרי בציון. כמו כן, יש להדגיש את הפער בתשובות עליהן ניתן ניקוד שונה, יש לכתוב הערות ולהציג גם את הציון הכולל וגם את הניקוד לכל שאלה.
- לא ניתן לבחון את התלמיד בבחינה המיועדת להגשה לוועדות התאמה בלבד (וועדה המחוזית יוגשו בחינות התלמיד בהן הוא נבחן עם כלל תלמידי הכיתה).
  - כאשר הבחינה המשווה דורשת שינויים בתנאי הבחינה או בתוכנה, יש להימנע מתיקון הנוסח של התלמיד, מהוספה, תיווך או פירוש מילים ולשמור ככל שניתן על נאמנות המקור, לדבריו של התלמיד.
  - **חשיבות התרגול** - טרם בחינת הבגרות, חשוב לתרגל עם התלמידים שאושרו להם התאמות בדרכי היבחנות בבחינות הבגרות את יישום ההתאמות המאושרות.

## התאמות בדרכי היבחנות מחולקות לשלוש רמות:

- רמה 1** - התאמות בתנאי הבחינה
- רמה 2** - התאמות בתנאי הבחינה, בדרך ההצגה והמענה
- רמה 3** - התאמות בתנאי הבחינה, בדרך ההצגה, במענה ובתוכן

## התאמות במקצועות רבי מלל (המוגדרים לצורך היבחנות בבחינות הבגרות):

מקצועות רבי המלל הם כל המקצועות פרט למתמטיקה, פיזיקה, כימיה, יסודות תורת המחשב, אלקטרוניקה ומחשבים, מערכות אלקטרוניות, ניתוח מערכות, מדעי המחשב, עברית: הבנה, הבעה ולשון למגזר היהודי כללי (לרבות עולים חדשים), עברית: הבנה, הבעה ולשון למגזר היהודי העצמאי (חרדים), עברית למגזר הלא יהודי (ערבים ודרוזים), כל השפות הזרות (מקצועות השפה אינם נחשבים רבי מלל לצורכי התאמות בדרכי היבחנות).

## מערך מל"ל בתכנית "מלקויות ללמידה":

בכל מקום במסמך שבו כתוב **מעריך מל"ל** הכוונה לבתי ספר הנמצאים ברשויות מקומיות בהן מיושמת התכנית "מלקויות ללמידה" ובהם מתן הזכאות להתאמות בדרכי היבחנות בסמכות מעריך המל"ל. להלן קישור [לרשימת הרשויות המשתתפות בתכנית מלקויות למידה](#).

**הערה:** יש להתעדכן בחוזר נהלים להתאמות בדרכי היבחנות לתלמידים עם לקויות למידה והפרעת קשב המתפרסם מדי שנה.

## מקרא

### התאמות ברמה 1

6 ..... התאמות בתנאי הבחינה

### התאמות ברמה 2

8 ..... התאמות בתנאי הבחינה, בדרך ההצגה והמענה

### התאמות ברמה 3

10 ..... התאמות בתנאי הבחינה, בדרך ההצגה, המענה והתוכן

---

# התאמות ברמה 1

## התאמות בתנאי הבחינה

שם ההתאמה: הארכת זמן הבחינה ב 25% - באישור הועדה הבית ספרית

### רקע להתאמה

הפרעת למידה הנובעת מאיטיות בקריאה או בכתיבה, איטיות בתהליכי עיבוד וארגון מידע או קשיים בקשב.

### תהליכים מומלצים לבדיקת נחיצות ההתאמה

יש לוודא כי הארכת הזמן משמעותית ונחוצה לתלמיד ומאפשרת לו להביע את ידיעותיו ולשפר את הישגיו.

דוגמאות לבדיקה:

- במהלך המבחן התלמיד יכתוב את תשובותיו בצבע מסוים אחד ובתום זמן הבחינה התלמיד יכתוב את התוספת לתשובותיו בצבע שונה, בלי למחוק את מה שכתב. בזמן הנוסף יוכל התלמיד לענות על מה שלא הספיק ולתקן את תשובותיו. המורה יעריך את הישגיו בבחינה בזמן המוקצה לכלל הכיתה (כתוב בצבע הראשו), ולאחר מכן יעריך את הישגיו בבחינה על פי כל תשובותיו בשני הצבעים (הצבע הראשון והצבע השני).

- דוגמה נוספת: התלמיד ימסור את הבחינה עם תשובותיו על פי הזמן המקורי, ולאחר מכן יגיש דף נוסף הכולל את התוספות שכתב בהארכת הזמן.

### יישום לאחר אישור ההתאמה

התלמיד יקבל תוספת זמן של 25% מהזמן המוקצב לבחינה.

### המלצות ליישום לאחר אישור ההתאמה:

- תוספת זמן לפני הבחינה או בתום זמן הבחינה המוקצב.
- בחינה שכבתית בסוף היום.
- ריכוז התלמידים הזכאים לתוספת זמן בכיתה אחת במטרה למנוע ניידות בעת הבחינה.
- התלמיד ייבחן בנוכחות משגיח בכל משך הבחינה.

שם ההתאמה: הגדלת שאלון הבחינה - באישור הועדה הבית ספרית

### רקע להתאמה

הפרעת למידה הנובעת מבעיות קריאה על רקע של לקות ספציפית, קשיים בעיבוד חזותי או בקשב חזותי או קושי לעקוב אחרי רצף המלל במהלך הקריאה.

### תהליכים מומלצים לבדיקת נחיצות ההתאמה

אם ההתאמה אינה יעילה מספיק, מומלץ לבדוק את יעילותה שנית בתוספת הארכת זמן (טרם בדיקת התאמות ברמה גבוהה יותר).

### יישום לאחר אישור ההתאמה

באחריות צוות בית הספר לצלם את הבחינה ואת המסמכים הנלווים לה (כגון: נספחים, דף נוסחאות) בגודל שיאפשר לתלמיד להתמודד עם תוכן הבחינה ולקרוא את הכתוב. חשוב לוודא כי ההגדלה אינה פוגעת באיכות הכתב ובבהירותו.

## שם ההתאמה: התעלמות משגיאות כתיב - באישור הועדה המחוזית או מערך מ"ל

### רקע להתאמה

קשיים בכתיבה הנובעים מלקות למידה ממקור נוירולוגי (לקות משמעותית בקריאה או בכתיבה). הכוונה לכתיבה בשגיאות כתיב רבות מאוד, עם זאת המסר הכתוב ברור לבוחן. ההתאמה של התעלמות משגיאות כתיב- תוגש לדיון בוועדה המחוזית במקצועות שפה בלבד (אנגלית, לשון בחברה היהודית והערבית ועברית בחברה הערבית). באנגלית הבקשה תוגש בנוסף להתאמה של השמעת שאלון הבחינה. במקצועות עברית וערבית- לשון, הבעה והבנה הבקשה תוגש בנוסף לבקשה של מבחן מותאם. לא ניתן לבקש התאמה של התעלמות משגיאות כתיב בפני עצמה, החל משנת הלימודים תשפ"ג. (בהתאם לפרסום בחוזר נהלים להתאמות בדרכי היבחנות תשפ"ג והוראות מערך מ"ל).

#### המקצועות הרלוונטיים להתאמה זו הם מקצועות שפה בלבד:

1. עברית: הבנה, הבעה ולשון 2. ערבית: הבנה, הבעה ולשון 3. עברית לדוברי ערבית 4. אנגלית. ההתייחסות היא רק לשגיאות הכתיב. טעויות דקדוקיות או היעדר תקינות תחבירית אינן נכללות בשגיאות כתיב.

### תהליכים מומלצים לבדיקת נחיצות ההתאמה

עיון בתשובות שכותב התלמיד בעת בחינה ובמחברותיו לאורך השנה. יש לשים לב כי אכן מדובר בשגיאות כתיב רבות ולא בשגיאות כתיב מינוריות. יש לערוך הצלבה בין מספר מקצועות. אם הבוחן לא מצליח להבין את מה שהתלמיד כותב בשל שגיאות כתיב רבות, מומלץ לשקול התאמה אחרת.

#### יישום לאחר אישור ההתאמה

שגיאות הכתיב הרבות של הנבחן לא יפגעו בהישגיו ובציון הבחינה. במקצועות רבי מלל / דלי מלל / מדעיים אין מפחיתים ניקוד על שגיאות כתיב.

## שם ההתאמה: דף נוסחאות מורחב במתמטיקה - באישור הועדה הבית ספרית/ מערך מ"ל

### רקע להתאמה

הפרעת למידה הנובעת מלקות בדלייה של מידע ובשימורו בזיכרון: זיכרון עובד, לטווח הקצר והארוך, בעיה בכיווניות, וקיומה של הפרעת קשב וריכוז חמורה המקשה מאוד על דליית החומר מהזיכרון.

### תהליכים מומלצים לבדיקת נחיצות ההתאמה

המורה יודא כי דף הנוסחאות המורחב מאפשר לתלמיד לעקוף את הקושי ולהביע את ידיעותיו, שאינן באות לידי ביטוי.

#### יישום לאחר אישור ההתאמה

התלמיד יקבל דף נוסחאות מורחב לשימוש בעת הלמידה ובעת בחינת הבגרות. בבחינת הבגרות יחלק המשגיח דף נוסחאות מורחב לתלמידים שאושרה להם ההתאמה. במהלך השנה ובבחינות הבגרות יספק המורה המלמד לתלמיד את דף הנוסחאות המורחב (הדף מופיע באתר המפמ"ר).



## התאמות ברמה 2

### התאמות בתנאי הבחינה, בדרך ההצגה והמענה

שם ההתאמה: **השמעת שאלון הבחינה (הקראת שאלון)** -  
באישור הועדה המחוזית או מערך מל"ל

#### רקע להתאמה

הפרעת למידה הנובעת מלקות במנגנוני הקריאה או מהפרעת קשב. הפרעת למידה מתבטאת בקריאה משובשת מאוד, לדוגמה: עצירות בעת הקריאה, אי דיוק בקריאה, קריאה טכנית, קריאה שאינה שוטפת, קשיים בהגייה נכונה של מילים, אי התייחסות לסימני פיסוק, שיכול מילים ואותיות, פסיחה על שורות או מילים, קושי בקריאת מילים (חדשות, ארוכות או לועזיות), התעייפות בעת הקריאה.

#### תהליכים מומלצים לבדיקת נחיצות ההתאמה

• בדיקת מיצוי תהליכי התערבות, כגון: קריאה חוזרת, הקניית אסטרטגיות להישענות על מעבד ההקשר והמשמעות. חשוב לנסות ולמצות תהליכים של התאמות ברמה נמוכה יותר ולבדוק את השפעתן.  
 • אם כל התהליכים האחרים עדיין לא מאפשרים לתלמיד להביע את הידע, יש לערוך בחינה משווה ( בחינה זהה עם הקראה ובלעדיה) ולעמוד על הפער, כאמור במסמך זה בעמוד 3 סעיף 2 - המבחנים המשווים.  
 • יש להמנע מתיקון הנוסח של התלמיד, מהוספה, תיווך או פירוש מילים ולשמור ככל שניתן על נאמנות למקור, לדבריו של התלמיד

#### יישום לאחר אישור ההתאמה

שאלון הבחינה וקטעי הקריאה הנלווים לבחינה (קטעי מקור, נספחים וכו') יושמעו לתלמיד באחד משני האופנים הבאים:

**MP3** - בחינת הברגרות תושמע לתלמיד באמצעות מכשיר MP3 ואוזניות אישיות. התלמיד יכתוב את תשובותיו במחברת הבחינה

**iTest** - בחינת הברגרות תושמע לתלמיד באמצעות אוזניות אישיות במערכת iTest.

#### בעת ההקשבה בשני אופני ההשמעה, ניתן יהיה לעצור את ההשמעה ולחזור לנקודות מסוימות על פי בחירה או לחזור ולהקשיב בהתאם לצורך.

• אישור ההתאמה "השמעה" ברבי מלל יהיה תקף למקצועות רבי מלל ולמקצועות שאינם רבי מלל בתנאי שאינם נכללים במקצועות שפה.

• תלמיד שיבחר לבצע את ההשמעה ב iTest יוכל גם להקליד את תשובותיו במחשב, גם אם ביה"ס לא ביקש עבורו התאמה של הקלדת תשובות.

• חשוב לתרגל עם התלמיד את ההתאמה במבחנים פנימיים של בית הספר.

• במקצועות עברית וערבית: הבנה, הבעה ולשון תינתן ההתאמה "השמעה" רק בנוסף למבחן מותאם ורק אם המבחן המותאם אינו נותן מענה מיטבי לקשיים אלה (פירוט נוסף בתיאור ההתאמה "מבחן מותאם בעברית: הבנה, הבעה ולשון").

• במהלך השנה, המורה הבוחן יוכל להיעזר בצוות החינוכי ליישום ההתאמה.

• במקרים חריגים בהם אושרה הקראה אנושית ע"י בוחן ניטראלי בוועדת חריגים, ההתאמה תיושם באופן הבא: הבוחן יקריא לתלמיד את שאלון הבחינה ללא כל סיוע כגון: הוספה, תיווך או פירוש מילים. אין להסביר לתלמיד את השאלה, מילים או מונחים מתוכה, או לכוונו באמצעות שאלות מנחות. התלמיד רשאי לבקש הקראה חוזרת של שאלון הבחינה או חלקים ממנו.

## שם ההתאמה: הקלדת תשובות הבחינה - באישור הועדה המחוזית או מערך מל"ל

### רקע להתאמה

הפרעת למידה הנובעת מלקות בכתיבה (דיסגרפיה) הניתנת לפיצוי על ידי הקלדה. הלקות גורמת לקשיים כגון הבעה בכתב, תרגום החשיבה לכתיבה, התנסחות, קושי משמעותי בתפקודים ניהוליים, קשיי התארגנות כלליים וקשיי התארגנות ספציפיים במרחב הדף; וכן בשל קושי גרפומטורי משמעותי הגורם לאיטיות חריגה בכתיבה, להתעייפות בעת הכתיבה (לצמצום בכתיבה), לתוצר כתיבה ברמה נמוכה, ולכתב יד בלתי קריא גם לנבחן עצמו. הלקות פוגעת ביכולת הבעת הידע כך שהמסר המועבר אינו תואם את ידיעותיו של התלמיד.

### תהליכים מומלצים לבדיקת נחיצות ההתאמה

- בדיקת מיצוי תהליכי ההתערבות המקנים לתלמיד כלים לפיתוח תשובה, כגון: אסטרטגיות להרחבת משפטים, מילות מפתח, פיתוח הבקרה על הכתיבה והפסקה בעת הכתיבה.
- בדיקת קריאות כתב היד של התלמיד ויכולתו לקרוא את כתב ידו שלו.
- יש לצרף שתי בחינות של התלמיד מתחומי דעת שונים הכתובות בכתב ידו של התלמיד (על הבחינה לכלול לפחות 2 תשובות שאחת מהן בת 15 שורות לפחות).
- אין צורך בהגשת מבחן משווה, יחד עם זאת חשוב לצרף כל מסמך המצביע על נחיצות ההתאמה.

### יישום לאחר אישור ההתאמה

היישום בבחינת הבגרות ייעשה באמצעות מערכת iTest - הבחינה עצמה תתקיים במחשב, כאשר התלמיד יקליד את תשובותיו ישירות במחשב בזמן המבחן. חשוב שתלמידים הנבחנים באמצעות מערכת iTest, יתרגלו במהלך השנה את בחינות התרגול המופיעות באתר הבחינות המתוקשבות [בקישור הבא](#). לקראת בחינת הבגרות תתקיים בחינת הדמיה (התאריכים יפורסמו באתר אגף הבחינות).

- מתן התאמות נוספות - אם אושרה לתלמיד תוספת זמן, יש להוסיפה לזמן הבחינה.
- אין התאמה של הקלדת תשובות הבחינה במקצועות דלי מלל - במקרים בודדים וחריגים בלבד יש לשקול את נחיצות ההתאמה היטב ולהגישה לוועדת חריגים באגף הבחינות על פי הנוהל הנדרש.
- עברית וערבית: הבנה, הבעה ולשון - ניתן לבקש הקלדה במקצועות אלו רק על רקע של לקות כתיבה נוירולוגית חמורה, גם ללא בקשה למבחן מותאם.
- אנגלית - ההתאמה מיושמת בהקלדת תשובות באמצעות מערכת iTest בלבד. התלמיד יבחן בנוכחות משגיח לכל משך זמן הבחינה.

הערה: לא יתקבלו בחינות שיוקלדו בתוכנת ה-WORD.

## התאמות ברמה 3

### התאמות בתנאי הבחינה, בדרך ההצגה, המענה והתוכן

- התאמות אלה מיועדות לתלמידים עם הפרעת למידה הנובעת מלקות למידה משמעותית ונדירה ממקור נוירולוגי הפוגעת **אופן ניכר** בתפקודו של התלמיד בעת הבעת ידיעותיו.
- אין אפשרות להיבחן בעל פה במקצועות המדויקים והטכנולוגיים (כולל מתמטיקה), וכן בעברית או בערבית: הבנה, הבעה ולשון.
- אנגלית - מבחן בעל פה מתבצע באופן מתוקשב (השמעה + הקלדה/הקלטה).
- אין אפשרות לכפל התאמות ברמה 3 באותו תחום דעת (למשל בעל פה ומותאם).

### שם ההתאמה: היבחנות בעל פה (באנגלית: מבחן מתוקשב) - באישור הועדה המחוזית או מערך מ"ל

#### רקע להתאמה

קשיים משמעותיים מאוד בהעברת הידע בכתיבה הנובעים מלקות נוירולוגית חמורה, כגון: לקות קשה מאוד בקריאה, ליקויי שפה ספציפיים, לקות חמורה מאוד בכתיבה, הפוגעת בצורה מובהקת באופן ההיבחנות ובאה לידי ביטוי בפערים משמעותיים בהבעת הידע הנרכש של התלמיד הפערים בין יכולת ההבעה בכתב ליכולת ההבעה בעל פה יבואו לידי ביטוי בתוכן ובציון המבחן. קשיים בניסוח בכתב ואוצר מילים דל אינם סיבה מספקת לשימוש בהתאמה זו בדרכי ההיבחנות.

הקשיים שיבואו לידי ביטוי הם:

1. ליקויים חמורים בקריאה (דיסלקציה קשה מאוד).
2. ליקויים משמעותיים בבסיסי השפה (תחביר ומורפולוגיה), חולשה משמעותית בתפקודי שפה (חלקים דקדוקיים).
3. קשיים בארגון הידע בכתב וחולשה חמורה בתפקודים ניהוליים כתוצאה מהפרעה קשה בקשב ופעלתנות יתר. קשיים בתחום הסימולטני - קושי בשמירה על קו מחשבה רצוף במקביל לכתיבה, שאינו מאפשר הכתבת תשובה באופן מלא.
4. קשיים חמורים בשיום ובשליפה
5. קושי בתרגום החשיבה לקטע כתוב
6. באנגלית - במקרים שבהם יש לתלמיד לקויות בשני ערוצים, הן בקריאה והן בהבעה בכתב, במקרים בהם הכתבה או השמעה בלבד לא מספיקות.

#### תהליכים מומלצים לבדיקת נחיצות ההתאמה

- בדיקת מיצוי תהליכי התערבות במהלך הבחינה, כגון: קריאה חוזרת, פיצוח שאלה, בקרה על התשובה.
- בדיקת מיצוי התערבויות נוספות התורמות להיכרות עם דרכי הלמידה של התלמיד, כגון: מבחן חוזר, הצגת פרזנטציה (הערכה חלופית).
- חשוב לנסות ולמצות תהליכים של התאמות ברמה נמוכה יותר ולבדוק את השפעתן: הארכת זמן, הקראה או הכתבה.
- אם כל התהליכים האחרים עדיין לא מאפשרים לתלמיד להביע את הידע, יש לערוך בחינה משווה (בחינה זהה בכתב לעומת בחינה בעל פה) ולעמוד על הפער, כאמור במסמך זה בעמוד 3 סעיף 2- המבחנים המשווים.

## יישום לאחר אישור ההתאמה

התלמיד יענה על שאלון הבחינה בעל פה ולא בכתב.

א. שלב ראשון - התלמיד יישב עם כלל תלמידי כיתתו. טופס הבחינה הרגיל ומחברת הבחינה יימסרו לתלמיד באותה עת עם כל שאר התלמידים. התלמיד יארגן את תשובותיו ויכתוב ראשי פרקים בהתאם ליכולותיו. הזמן העומד לרשות התלמיד הוא כחצי מזמן הבחינה הכולל.

ב. להמשך ההיבחנות יוציא המשגיח את התלמיד אל המורה הבוחן. התלמיד יענה בעל פה על כל שאלות הבחינה, על פי הנחיות שאלון הבחינה. הבוחן יכתוב את תשובות התלמיד במילותיו של התלמיד **וישמור ככל שניתן על נאמנות למקור לדבריו של התלמיד. במהלך תמלול הבחינה יש להקפיד להימנע מתיקון הנוסח של התלמיד, מהוספה, מתיווך ומפירוש מילים.** אין לעצור את התלמיד בשום שלב באמצע שטף החשיבה לצורך כתיבה או חזרה על הדברים. המענה על התשובות בעל פה, יערך מינימום חצי שעה ועד כשליש מזמן הבחינה המלא.

ג. הבוחן יכתוב במחברתו ליד כל תשובה הערות לתשובה ואת הציון שישקף את איכות התשובה כפי שנרשמה במחברת המורה. הציון יינתן על ידי הבוחן מייד בתום הבחינה, אך לא בפני התלמיד. שתי המחברות יישמרו בבית הספר כתיעוד לפחות עד תום לימודיו של התלמיד בביה"ס. למרב"ד יעבור טופס דיווח ריכוז הציונים 9544 ללא מחברות הבחינה.

ד. לא ניתן לערער על ציון הבחינה בעל פה.

ה. השמעה בנוסף לבחינה בעל פה - הקראה תינתן לתלמיד רק אם אושרה התאמה זו. כללי השמעה זהים לכללים הניתנים לכל התלמידים הזכאים להשמעה.

ו. המורה הבוחן את הבחינה בעל פה יכול להיות מורה חיצוני או מורה מבית הספר ובתנאי שהוא אינו המורה המלמד את התלמיד במהלך השנה. המורה חייב להיות בכל מקרה מתחום הדעת ובכפוף לאישור מפמ"ר המקצוע ([נספח 7](#)).

ז. חשוב לתרגל את ההתאמה במבחנים בית ספריים: לתרגל היבחנות בעל פה לקראת בחינות הבגרות עם מספר בוחנים (החלפת מורים מכיתות שונות), מכיוון שתרגול היבחנות עם בוחן אחר מעצים את תחושת הביטחון של התלמיד.

ח. אנגלית - ההתאמה מתבצעת באמצעות מבחן מתוקשב (השמעה + הקלדה/הקלטת תשובות) במערכת iTest.

ט. מספר התלמידים שייבחנו באותו יום על ידי אותו מורה- בכפוף להוראות המתפרסמות באתרי המפמ"רים.

## שם ההתאמה: שאלון מותאם במקצועות רבי המלל והמדעיים - באישור הועדה המחוזית או מערך מ"ל

### רקע להתאמה

הפרעת למידה הנובעת מלקויות למידה ספציפיות המקשות על התלמיד לענות על המבחן במלואו או הפוגעות באיכות התשובות. ביטויי הלקות מתאפיינים בקשיים בזיכרון ובשליפת המידע מהזיכרון, מהירות עיבוד איטית, הפרעת קשב ופעלתנות יתר, וקשיים בהתמודדות עם עומס שאינם מאפשרים עבודה רציפה לאורך זמן.

### תהליכים מומלצים לבדיקת נחיצות ההתאמה

ניתוח מעמיק של קשיי התלמיד כפי שעולים בבחינה עם הערות מדויקות של המורה המצביעות על קשיים ספציפיים. זאת בהלימה לחוזקותיו, לקשייו, הצלבה עם המידע מהאבחון וכו'.

### יישום לאחר אישור ההתאמה

השאלון נגזר משאלון הבחינה הרגיל, בהתאם להנחיות המפמ"רים. חידוד ההנחיות למבחן מותאם מופיע ב**קישור הבא**.

- א. יש להתעדכן באתר המפמ"ר בנוגע למבנה המבחן המותאם
- ב. לא בכל המקצועות מתקיימת בחינה מותאמת - יש לבדוק מראש עם המפמ"ר
- ג. מבחני הבגרות המותאמים בכל המקצועות, למעט במקצועות השפה, יכללו את כל חומר הלמידה בבחינות הבגרות. הבחירה בבחינה מותאמת לא תאפשר להפחית מחומר הלימוד לבחינה. לכן, תלמידים שאושרה להם היבחנות במבחנים מותאמים על ידי הוועדה המחוזית, ילמדו את כל החומר הנדרש לבחינות הבגרות במהלך השנה.
- ד. הבחינה תתבצע בכיתת האם על גבי טופס הבחינה הרגיל המוגש לכלל התלמידים ובאותו חדר.
- ה. ההוראות לביצוע המבחן המותאם בכל מקצוע (מה הן שאלות הבחירה) הן באחריות מפמ"ר המקצוע ובתיאום עם אגף לקויות למידה.
- ו. התאמות נוספות ברמה 1 או ברמה 2 יינתנו בכפוף לאישורי הוועדות (בית ספרית/ מחוזית) ולהנחיות הקיימות להתאמות אלה.
- ז. אנגלית - ההתאמה אינה קיימת.

## שם ההתאמה: שאלון מותאם בעברית או בערבית: הבנה, הבעה ולשון - באישור הועדה המחוזית או מערך מל"ל

### רקע להתאמה

הפרעת למידה הנובעת מלקות למידה ספציפית חמורה בשפה הכוללת את היכולות שעומדות בבסיס מיומנויות הקריאה והכתיבה, כגון: מודעות פונולוגית, ערנות מורפו תחבירית, מהירות שיום.

### תהליכים מומלצים לבדיקת נחיצות ההתאמה

ניתוח מעמיק של קשיי התלמיד כפי שעולים בבחינה עם הערות מדויקות של המורה המצביעות על קשיים ספציפיים. זאת בהלימה לחזקותיו, לקשייו, הצלבה עם המידע מהאבחון וכו'.  
חוות הדעת חייבות לכלול ממצאים מוצקים הנתמכים בדוגמאות לליקויים ספציפיים חמורים.

**מתן התאמות נוספות** - על רקע של לקות קריאה או כתיבה חמורה ונדירה במיוחד, ניתן לבקש עבור התלמיד התאמה של השמעה ו/או הקלדה במבחן מותאם.

- **השמעה** - במקרים חריגים בלבד, כאשר הוכח שמבחן מותאם אינו מהווה מענה מספק, יש לשקול הגשת בקשה להשמעה, רק בנוסף למבחן מותאם.
- **התעלמות משגיאות כתיב** - הבקשה תוגש לדין בוועדה המחוזית בנוסף לבקשה למבחן מותאם החל משנת הלימודים תשפ"ג (כאמור, לא ניתן לבקש התעלמות משגיאות כתיב ללא בקשה למבחן מותאם).
- **בקשה להקלדה** - ניתן לבקש הקלדה ללא מבחן מותאם במקרים חריגים ונדירים מאוד ובהתאם לקשייו של התלמיד.

### יישום לאחר אישור ההתאמה

בשונה מיתר המקצועות, השאלון המותאם בעברית או בערבית: הבנה, הבעה ולשון, שונה משאלון הבחינה הרגיל - השאלון במקצוע זה נבנה במיוחד לתלמידים עם לקות למידה ספציפית הגורמת להפרעת למידה באופן המתחשב בקשייו של התלמיד, כולל קשיי קריאה וכתיבה.  
התלמיד ישב בכיתת האם עם כלל התלמידים ויקבל את טופס הבחינה המותאמת (שונה מהרגיל).

## שם ההתאמה: המרת בחינה במתמטיקה במקצוע מדעי אחר - באישור הועדה המחוזית או מערך מ"ל

### רקע להתאמה

הפרעת למידה חמורה ומהותית עד כדי כך שלא מתאפשרת רכישה של ידע בסיסי בתחום החשבון והמתמטיקה, והיא משליכה על תחומים רבים בתחום של הבנה כמותית וחישובים. ההפרעה מופיעה אצל תלמידים שאובחנו באופן ברור עם דיסקלקוליה חמורה ביותר שניתן להבחין בביטוייה מגיל צעיר ושאובחנה באבחון ספציפי במתמטיקה בנוסף לאבחון הפסיכודידקטי. התאמה זאת תינתן במקרים בודדים וחריגים מאד שבהם המבחן המותאם לא ייתן מענה.

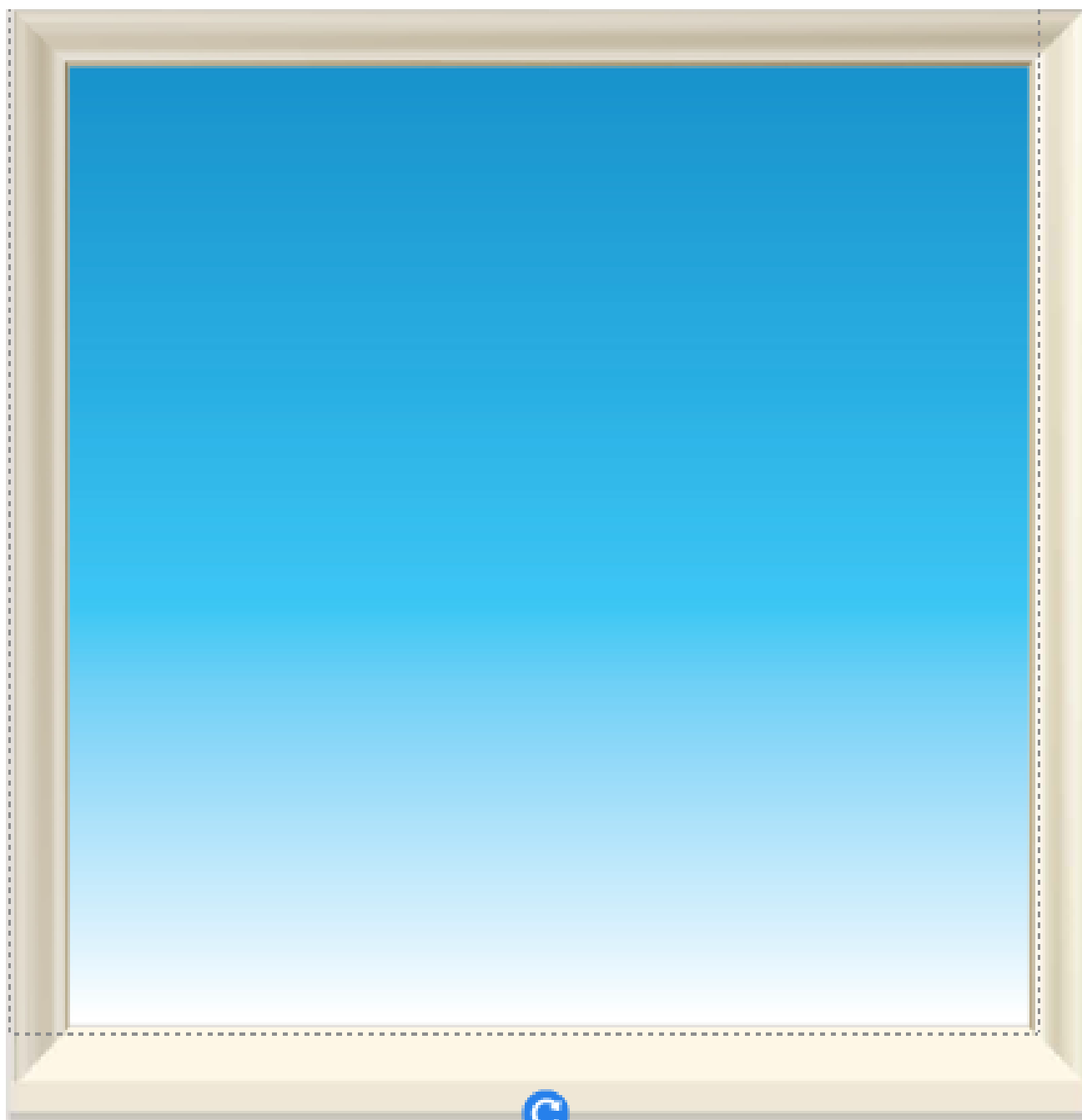
### תהליכים מומלצים לבדיקת נחיצות ההתאמה

- חוות הדעת חייבת לכלול תיעוד של התערבות ממושכת לאורך זמן וממצאים מוצקים:
- מסמכים המעידים על קשיים משמעותיים לאורך השנים (תעודה, חוות דעת וכו').
  - בית הספר יידע את הנבחן על המגבלות הקיימות בקבלת תעודת בגרות מלאה שאינה כוללת את מקצוע המתמטיקה.

**מומלץ לבדוק נחיצות התאמה זו במהלך כיתה ט' על מנת לאפשר לתלמיד למידה רציפה של מקצוע ההמרה כבר מכיתה י'.**

### יישום לאחר אישור ההתאמה

- תלמיד שבקשתו להמרת המבחן במתמטיקה במקצוע מדעי אחר מאושרת על ידי הוועדה המחוזית, נדרש ללמוד מקצוע מדעי אחר (מקצועות ההמרה מפורסמים ב[חוזר מנכ"ל](#)).
- לקביעת המקצוע המדעי שימיר את לימודי המתמטיקה יש לתאם עם מפמ"ר המקצוע המבוקש בהמרה. מקצועות ההמרה האפשריים הם בהתאם למתפרסם בחוזר מנכ"ל (יש לעקוב אחר עדכונים).
- בית הספר יבדוק את יכולתו של התלמיד להתמודד עם דרישות המקצוע המדעי האחר ובהתאם לכך יקפיד כי התלמיד ילמד את מקצוע ההמרה לאורך שלוש השנים בתיכון (כיתות י' - י"ב). לא ניתן ללמד תלמיד את מקצוע ההמרה רק בסמוך לבחינת הבגרות.



*עיינו, התבוננו, התעוררו, צאו,  
החליטו, תרגלו...*

**כי כולם יכולים ללמוד ולהתקדם**